Otázka: Výroba a výrobní faktory

Předmět: Ekonomie

Přidal(a): barka73

Výroba je činnost, při které člověk přetváří přírodu ve statky. Výrobu může provádět jednotlivec (např. podnikatel) nebo celé výrobní firmy. K tomu však potřebují mít 3 základní předpoklady – výrobní faktory.

Výrobní faktory se využívají při výrobě ekonomických statků (jde o výrobní vstupy).

Vzácnost zdrojů

Pro množství nebo druh výrobků a služeb, které lidé chtějí, neexistuje hranice – říkáme, že potřeby jsou **neomezené.**

Na druhé straně **zdroje** pro uspokojení potřeb jsou **omezené,** proto říkáme, že jsou **vzácné:**

- domácnosti jsou omezeny svými příjmy
- podniky jsou omezeny svými zisky,
- přírodní zdroje (půda, nerostné bohatství) jsou omezené, tedy vzácné

V důsledku toho stát může vyprodukovat jen omezené množství statků a služeb.

Obětovaná příležitost

Protože není dostatek výrobků a služeb pro všechny (existuje vzácnost)) a navíc každý má omezené zdroje k jejich pořízení, musí tedy vybírat mezi těmi výrobky a službami, které si musí pořídit, a mezi těmi, jejichž pořízení může odložit. Takový výběr provádíme velmi často.

Jakmile jednou učiníme rozhodnutí a vybereme si jednu možnost, ztratíme tak příležitost vybrat si možnost jinou. Tuto skutečnost nazýváme „náklady obětované příležitosti“. Nákladem obětované příležitosti nějaké věci je to, čeho se musíme vzdát, abychom jinou věc mohli získat.

Výrobní faktory dělíme na:

- Primární
- Sekundární (odvozené)

Primární výrobní faktory:

– nejsou výsledkem předchozí výroby

K primárním VF patří přírodní zdroje, které nacházíme v přírodě v omezeném množství, jsou tedy vzácné (např. nerostné bohatství, voda, zemní plyn,….)

- **Půda** – je nejtypičtějším přírodním zdrojem v přírodě, jde tedy o vzácný statek (plocha se nedá nekonečně zvětšovat, je omezena rozlohou státu). Potřebuje ji jak zemědělská a lesní výroba, tak i stavebnictví, tím vlastně všechny ekonomické subjekty (pro bydlení, výstavbu továren,..). Vlastníci půdy mají výhodu oproti těm, kteří ji nemají. Vlastníci půdy si mohou diktovat podmínky prodeje či nájmu, nejdůležitější je cena. Půda nemá všude stejnou kvalitu, proto je výše ceny určována při zemědělském využití úrodností, při nezemědělském využití polohou. **Důchod (příjem, peněžní výnos) za využití půdy** se nazývá **pozemková**

- **Práce –** vzácný statek, nositelem je především člověk, množství je omezené, kvalita je různá. Množství práce v ekonomice je limitováno počtem pracujících obyvatel, jejich pracovní dobou, odměnou za využití práce a tím i její cenou. Cena práce je závislá zejména na produktivitě práce a její kvalitě, ale také na kvalifikaci . **Důchod (příjem) z práce se nazývá mzda (nebo plat).**

Práce je cílevědomá lidská činnost vytvářející statky a služby. Musíme odlišit pojem

pracovní síla, který znamená souhrn fyzických a duševních vlastností člověka vykonávat práci. Pracovní sílu nemá každý člověk (např. nemocný) nebo děti do 15 let věku. Také ne každý člověk, který má pracovní sílu, tak skutečně pracuje (např. když zdědí peníze, nemusí pracovat, i když má potřebné schopnosti).

Důchod (příjem) z práce se nazývá mzda (nebo plat).

Mzda nominální = mzda, kterou zaměstnanec obdrží, když vynaloží svoji pracovní sílu. Je to příjem, za který může uspokojovat své potřeby. Nominální mzdu vyjadřujeme v penězích.
Z pohledu zaměstnavatele jsou vyplacené mzdy nákladem vynaloženým pro vytvoření výsledného produktu.

Mzda reálná = mzda vyjadřující, co si za utržené peníze je pracovník schopen koupit. Jde o porovnání k cenové hladině zboží a služeb má eliminovat vliv znehodnocování peněz (inflaci).

Velikost mzdy ovlivňuje kromě množství a kvality práce také kvalifikace zaměstnance, poptávka po určitém druhu práce na trhu práce, tržní úspěšnost práce.

S pojmem práce velmi úzce souvisí **dělba práce**. Lidská společnost chce získat co největší množství ekonomických statků, aby mohla uspokojit své potřeby. Má zájem na co nejvyšší

efektivitě (produktivitě) využití výrobních faktorů. Projevem jejich efektivního využívání je i **dělba práce.**

Dělba práce (nebo **dělba činností)** je forma spolupráce, na níž se různí účastníci (jednotlivé osoby, firmy, oblasti atd.) podílejí různými činnostmi, které je potřeba koordinovat a integrovat. **Cílem je vyšší produktivita práce, nižší náklady a lepší technologické možnosti.**

Projevem dělby práce je vzájemná výměna výsledků činností ve společnosti. Je tedy jedním z předpokladů pro **vznik tržní ekonomiky**.

Prakticky to znamená, že statky a služby, které užíváme pro uspokojení potřeb, byly pro nás vyrobeny někým jiným. Každý se svým dílem zapojuje do dělby práce a naopak výsledky naší práce slouží druhým lidem. Věci a služby proto mají zpravidla podobu ekonomických statků v podobě zboží, mají cenu a na jejich získání potřebujeme peníze.
Dělba práce nabývá různých forem, které odpovídají různému stupni rozvoje společnosti.

Stručně je lze shrnout do čtyř oblastí:

- **přirozená** – je historicky nejstarší formou, která odráží rozdíly pohlaví a věku. Přirozená dělba práce mezi mužem a ženou. Mezi typicky mužské činnosti patří například boj, lov, případně později zpracování kovů. Naopak typicky ženské činnosti zahrnují například sběr nebo přípravu potravy.

- **společenská** – je výrazem diferenciace různých společenských funkcí a druhů činnosti, vykonávaných různými skupinami lidí ve společnosti. Její podstatou jsou individuální schopnosti lidí. Patří sem profesionální dělba práce (řemesla), různost zaměstnání i rozdělení různých oblastí činnosti, jako průmysl, zemědělství, ale i výchova a vzdělání, věda a podobně. Historicky se pastevectví oddělilo od zemědělství, řemeslo se oddělilo od zemědělské výroby, a konečně obchod se oddělil od ostatní hospodářské činnosti.

- **technická** (v pracovních operacích) – představuje rozdělení určitého druhu práce na řadu dílčích operací v rámci výrobní jednotky (dílny, továrny), jejím přínosem je krok k automatizaci, negativní je dopad na pracovní sílu, protože práce se stává monotónní.

- **mezinárodní** – vychází ze stejných principů jako výše zmíněné formy, představuje však územní pohled (mezinárodní, mezi regiony). Je dána nejen různými schopnostmi lidí a jejich preferencí, ale i přírodními a klimatickými podmínkami.

Současné tendence ve vývoji **dělby práce** směřují k prohlubování specializace ve smyslu vývoje profesionální struktury nutné pro rozvoj soudobé společnosti. Ve výrobní sféře mají různé formy dělby práce základ v různých stupních jejího vývoje **(ruční práce, mechanizace, automatizace).** I v oblasti vědy, vzdělání nebo zdravotnictví se dále prohlubuje **specializace,** která odráží změny v sociální struktuře.

Sekundární výrobní faktory:

– jsou statky, které nebyly bezprostředně spotřebovány a slouží k další výrobě

- **Kapitál –** výsledek předchozí činnosti (proto sekundární). Zjednodušeně se o kapitálu říká, že jsou to peníze, které přinášejí další peníze. Kapitál (kapitálový statek) jako výrobní faktor není určen ke spotřebě, ale k dalšímu použití ve formě strojů, budov, výrobních hal,...). Základním znakem kapitálu je účelovost vložených prostředků, snaha o dosažení podnikatelského **zisku nebo úroku.**

Zisk = je cena kapitálu, kterou získává vlastník při podnikání s tímto kapitálem. Jelikož je rizikovější, proto podnikatel očekává vyšší zisk než běžný úrok v bance.

Úrok = cena kapitálu vloženého např. do banky či jiné finanční instituce. S tímto kapitálem nemusí podnikatel nijak nakládat, (podnikatel nepracuje a peníze vydělávají „obrazně řečeno“ samy).

- **Technologie** – je zvláštní forma kapitálu, která nemá podobu hmotných statků

(myšlenka, originální řešení výrobního postupu atd.). Může významně znásobit prospěch z výrobních faktorů.

Některé ekonomické procesy jsou dnes již natolik složité, že bez odpovídajících informací nemohou proběhnout. Tato zvláštní forma kapitálu, který má podobu myšlenky, know-how, patentu nabývá čím dál více v ekonomice na významu. Volba technologie ovlivňuje použití ostatních výrobních faktorů a má zásadní dopad na úspěch podniku. Specifickým znakem je, že řada z nich rychle zastarává a musí být nahrazena novými.

Výnosy z výrobního faktoru

– použití výrobních faktorů za účelem získání něčeho (zisku, výhod atd.)
– kvantitativní vztah mezi vstupem a výstupem

výnosy z výrobního faktoru = vstup (objem použitých výrobních faktorů) / výstup (objem vyrobených užitečných statků)

Zákon klesajících výnosů
platí za předpokladu, že výstup roste vlivem růstu objemu jediného výrobního faktoru a objem dalších používaných výrobních faktorů se nemění

Alternativní použití výrobních faktorů
Výrobní faktory mají alternativní použití. Můžeme vyrábět cokoliv, ale ne vše najednou (omezenost výrobních faktorů)

Výnosy z rozsahu

K jakým změnám v produkci dochází, pokud objem všech výrobních faktorů roste rovnoměrně

rostoucí výnos z rozsahu
pokud růst objemu použitých výrobních faktorů vede k vyššímu tempu růstu výnosů z nich

konstantní výnos z rozsahu
pokud výnos z výrobních faktorů roste proporcionálně s růstem rozsahu jejich zapojení do výroby

klesající výnos z rozsahu
pokud růst výnosů z výrobních faktorů je nižší než růst těchto faktorů